

ÇEVİRİLEMEZ DENİLEN ESERİ ÇEVİRDİ

Joyce'un Ulysses'ini Türkçeye kazandırdı

James Joyce'un "Ulysses"ini Türkçeye ilk kez çeviren, bununla yetinmeyip bir de "Ulysses Sözlüğü" hazırlayan, çevirmenliğinin yanı sıra pek çok alanda Türkiye'ye katkılar sunan Nevzat Erkmen, Covid-19 nedeniyle dün 89 yaşında yaşama veda etti...

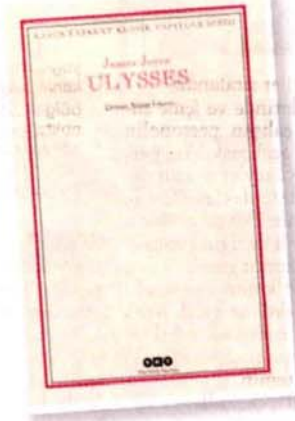
Gülden Öktem
İstanbul

James Joyce'un eserlerini ilk seferde anlamak pek çokları için kolay değildir. Peki onun İngilizcede yazdıklarını başka dillere çevirmek? Bunu Türkiye'de

ilk yapan ve yapabilmek için çok uzun yıllar emek veren Nevzat Erkmen, dün Covid-19 nedeniyle aramızdan ayrıldı.

1931 yılında İzmir'de doğan Erkmen; sırasıyla İzmir Karataş Ortaokulu, İnönü Lisesi ve İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi'ni bitirdi. Milli Eğitim Bakanlığı'nın bursunu kazanarak, New York Üniversitesi'nde pedagoji dalında yüksek lisans ve doktora yaptı. Aldığı bu eğitimler, Erkmen'e çok yönlü bir kariyer imkânı verdi. 1963'te The Coca-Cola Export Corporation tarafından ABD'ye gönderildi, orada pazarlama ve yöneticilik dallarında uzmanlaştı. İstanbul, İzmir, Bursa, Adana ve Ankara Coca-Cola fabrikalarının açılışlarını sağladı. Turyağ AŞ'de pazarlamadan sorumlu genel müdür yardımcılığı, Çukurova Gıda Sanayi ve Ticaret AŞ'de (Schweppes) genel müdürlük ve yönetim kurulu üyeliği görevlerinde bulundu.

Ancak Erkmen'in içindeki

bitmek tükenmek bilmeyen eğitim aşkı ona başka kapılar araladı. 1956'dan sonra psikanaliz, erotoloji, anlambilim, Gestalt terapisi ile Doğu öğretileri (zen, yoga, taoculuk) üzerinde çalıştı. 1983'ten itibaren kendi kurduğu Söz Yayın Oyun Ajansı'nı yönetti. 1992'den itibaren her yıl seçilen Türk Beyin Takımları'na kaptanlık yaptı. 1995'te Türkiye Zekâ Oyunları Kulübünü kurdu ve dünya ülkeleriyle birlikte World Puzzle Federation (Dünya Zekâ Oyunları Federasyonu) çalışmalarını, Türkiye temsilcisi olarak başlattı. 1992-96 yılları arasında ekibine bir üçüncülük, iki beşincilik, bir altıncılık ve bir sekizincilik kazandırdı.

Birçok esere imza attı

PEN Yazarlar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Türkiye Zekâ Oyunları Kulübü Kurucu Başkanı, Türk Beyin Takımı kaptanı, İzmir Alsancak Rotary Kulübü kurucusu ve ilk astbaskanı, The International James Joyce Foundation üyesi olan Erkmen'in çevirileri ve eserleri arasında "Türk Dilinin Uyak (Kafiye) Sözlüğü" "Gestalt Terapisi" (İçimizdeki Çocuk); "Don Juan'ın Öğretileri-Yaqui Kızıldillerlerinin Bilgi Yöntemi", "İtirli Bahçe" (Arap Erotolojisi Belgesel)" ve "Apartman Aşkaları" bulunmaktadır.

Erkmen'in yaptıkları bunlarla da sınırlı kalmadı. Türkçeden İngilizceye, İngilizceden Türkçeye birçok önemli eseri çevirdi. Orhan Kemal'in "72. Koşuş"unu İngilizceye, Jack Kerouac'ın "Zen Kaçakları"nı Türkçeye kazandırdı. Ancak, James Joyce'un Türkiye'deki ilk çevirmeni olarak edebiyat tarihine geçti. Erkmen "Ulysses" ile tanışmasını şöyle anlatıyordu bir röportajında:

'Gerçek bir kavuşma'

"Ben New York Üniversitesi'nde master ve doktora yaptım 50'li yıllarda. 1955'te gittim ve yedi yıl kaldım. O sıra İrlandalı bir kadınla tanışmıştım, sonra evlendik. Bu kitabı bana ilk kez o verdi. Birlikte okumaya çalıştık, uğraştık, doğal olarak çoğunlukla hiçbir şey anlamadık. Sonra ben yıllar boyunca uğraştım. Bu kitabı anlatan birçok çalışma var, aynı Kuran-ı Kerim yorumları gibi, onları okudum, neyse şu kısmını anladım, bu kısmını anlamadım derken ilerledim. Yine de yıllarca bu yükün altına giremedim, kaldı. 1992'de Yapı Kredi Kazım Taşkent Çeviri Ödülleri kapsamında 'Ulysses' de vardı. İşte o zaman 'Bunu ya şimdi yaparsın ya da bir daha yapamazsın' dedim. İlk eşimin İrlandalı oluşu, bu kitabı bana veriş, Dublin'e yıllardır gitmek isteyip gidememem, sonunda neredeyse 40 yıl sonra kitabı çevirmem, çevirirken de bir imkan bulup gidememem... Benim için gerçek bir kavuşma oldu sonunda." Kitap yayımlandıktan kısa bir süre sonra, 1998'de Dublin'de, James Joyce Merkezi'nin Bloomsday etkinliklerinde "Ulysses"i Türkçesinden okudu. 1984'te De Yayınları Çeviri

Masal Birincilik Ödülü'nü kazandı. 1996 sonunda, İrlanda Cumhurbaşkanı tarafından, "Ulysses"i çevirmesi nedeniyle bir mektupla taltif edildi ve James Joyce Merkezi tarafından Dublin'e davet edildi. 1996'da Türkiye Yayıncılar Birliği tarafından Yılın Çevirmeni Ödülü'nü aldı. 1996'da Nokta dergisinin Doruktakiler Çeviri Ödülü'nü kazandı.

15 yıllık bir emek

Joyce'un bu zor eserine bir katkı daha yaptı; 2006 yılında "Ulysses Sözlüğü"nü çıkardı. Erkmen'in James Joyce ile serüveni bu eserlerle de sınırlı kalmadı. Joyce'un bir başka "Çevrilemez" denilen eseri "Finnegan'ın Uyanışı" (Finnegan's Wake) için yazı masasına tekrar oturdu. 2013'te bir söyleşi için aradığımda, hiçbir teklif almadan, sadece içinden geldiği için bu kitabı çevirmeye karar verdiğini anlatmıştı:

"Çeviriyi yapmak için İzmir'e geldim. Eşim, kızım ve oğlum İstanbul'da. Yıllar önce Balçova'dan bir ev almıştım. Şimdi bu kitabın çevirisini yapmak için buraya geldim. 15 yıldır çeviriyorum neredeyse 'Finnegan's Wake'i. 'Ulysses'e benzemiyor. Çok daha dehşet bir kitap. Ama epey ilerledim çevirisinde." Diğer taraftan da tercüme süreçlerini anlattığı "Ulysses" ve "Finnegans Wake" güncelleri hazırladığını söylüyordu. Ancak Erkmen bu çevirisini ve metinlerini maalesef henüz tamamlayamıştı.